

HVA BETYR ORDENE?

Hva betyr ordene? var et resultat av et samarbeidsprosjekt mellom HABU og HAVO ved Sykehuset Telemark HF og var ferdig i 2012. Det opprinnelige prosjektet ble støttet med midler fra Sosial- og helsedirektoratet. Prosjektgruppa besto av Else Mønnesland, Rigmor Holm og Arja Melteig.

Boka er siden blitt distribuert til alle habiliteringstjenestene i landet. Den ble også sendt til ulike nasjonale / regionale kompetansesentre, videregående skoler og kommunale instanser. Vi har fått mange gode tilbakemeldinger og oppfatter at boka har vært flittig brukt.

Det har skjedd mange endringer i samfunnet siden 2012. Da vi tok fatt i arbeidet med å revidere boka, oppdaget vi hvor mye som faktisk hadde endret seg siden den gang. Personer med forståelsesvansker er brukere av digitale verktøy i likhet med alle andre. Det er blitt behov for å forklare ord som *brukernavn*, *passord* og *bankID*. Alle betaler nå med kort eller app, mens kontanter blir mindre brukt. Revideringsarbeidet ble mye mer omfattende enn det vi så for oss da vi startet.

Illustrasjonene i boka er fortsatt av Ole Johnny Hansen.

Personer med forståelsesvansker trenger enkle forklaringer på ord og begreper som har betydning for å mestre eget liv og forstå samfunnet rundt. Vi håper denne reviderte boka viser seg like nyttig som den forrige.

Boka kan lastes ned gratis fra avdelingens hjemmeside www.sthf.no/habu

Bestilling av ferdig opptrykk av boka sendes på mail til: barn@sthf.no

Revidert utgave 2021

Fagkonsulent Rigmor Holm
Ergoterapeutspecialist Arja Melteig
Sosionom Lene Vekterli

Avdeling for habilitering
Sykehuset Telemark

Hvordan finne fram?

Du kan finne fram til et ord på to måter.

Du kan enten:

Tenke over hva ordet handler om.

Hvis det handler om noe i kommunen, kan du lete blant ordene som er merket med grønt.

Hvis det er noe om penger, kan du lete etter ordene som er merket med blått.

Hvis det er noe om der du bor, kan du lete etter ordene som er merket med oransje.

Eller:

Gå bakerst i boka til side 51. Der står alle ordene etter hverandre som i alfabetet.

Hvis ordet står der, kan du finne sidetallet som står bak ordet.

Noen ord står med strek under:

Disse ordene er forklart i boka. Gå til den alfabetiske listen på side 51 og finn ut hvilken side forklaringen står på.

A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
Æ
Ø
Å

BUDSJETT		
	INN	UT
LÖNN		
MAT		
KINO		
STROM		
LÅN		

INNHold

Om kommunen

Kommune	8
Kommunale tjenester.....	9
Fastlege.....	10
Fritidskontakt	11
Aktivitetskontakt.....	11
Ansvarsgruppe	12
Samarbeidsmøte	12
Koordinator	13
Individuell plan.....	14
IP	14
Vedtak	15
Innvilge	16
Avslag.....	17
Saksbehandler.....	18
Bistand.....	19
Verge	20
Bruker.....	21
Brukermedvirkning.....	21
Taushetsplikt	22
Samtykke.....	23
NAV	24

Om penger

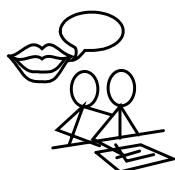
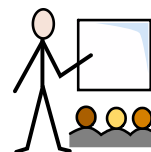
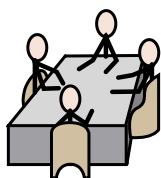
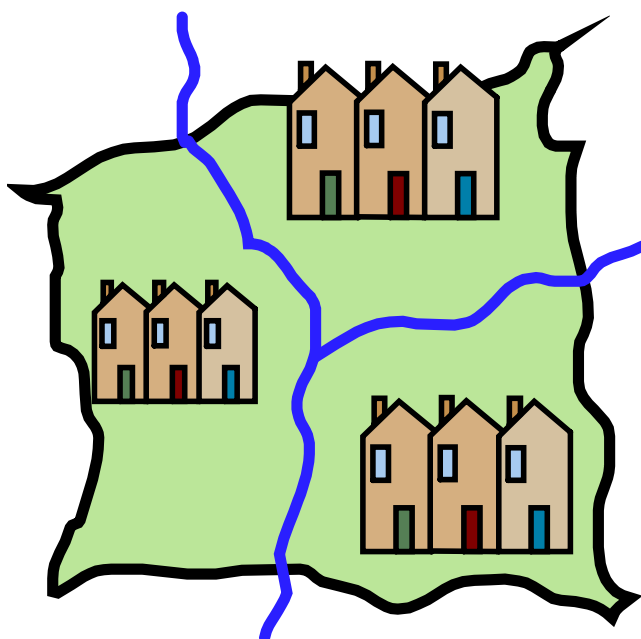
Økonomi	26
Inntekt.....	27
Utgifter.....	28
Tilrettelagt arbeid.....	29
VTA / VTO	29
Stipend	30
Stønad	30
Uføretrygd.....	31
Uførepensjon	31

Budsjett	32
Bankkonto	33
Bankkort	33
Brukernavn.....	34
Passord	34
BankID	34
Betalingsapp	35
Kontanter.....	35
Egenandel	36
Regning.....	37
Kvittering	38
Lån i bank.....	39
Renter	39
Egenkapital	39
Startlån.....	40
Bostøtte.....	40
Forbrukslån	41
Depositum	42
Avbetaling	43
Avdrag.....	43
Inkasso.....	44

Om bolig

Bofellesskap.....	46
Botiltak	46
Personale	47
Bemanning	47
Primærkontakt.....	48
Primærgruppe	48
Veiledning	49
Boveiledning.....	49

OM KOMMUNEN OG NOEN SOM JOBBER DER

KOMMUNE

Det er mange kommuner i Norge.

Alle som bor i Norge bor i en kommune.

De som jobber i kommunen, er ansatt i kommunen.
Ordføreren er lederen i kommunen.

Det jobber mange i kommunen Her er noen av de som jobber der

lærer

sykepleier

renholder

støttekontakt

skolesjef

Moren til Stian jobber som lærer på en skole. Hun er ansatt i kommunen. Bestemoren til Stian bor på et sykehjem. Alle som jobber på sykehjemmet er ansatt i kommunen. Lenes onkel er vaktmester på skolen. Han er også ansatt i kommunen.

KOMMUNALE TJENESTER

Kommunale tjenester er den hjelpen du kan få av dem som jobber i kommunen.

Mange kommunale tjenester er gratis.

Noen ganger må du betale litt.
Det kalles egenandel.

Stian har besøk av fritidskontakten sin hver onsdag. Det er en kommunal tjeneste.

På mandager er Lars hos fysioterapeuten fordi han har vondt i ryggen. Det er også en kommunal tjeneste.

FASTLEGE

Alle i Norge har sin egen lege. Det kalles fastlege.

Du kan gå til fastlegen når du er syk eller hvis du har vondt et sted.

Du kan snakke med fastlegen hvis du ikke har det bra. Det kan være at du er veldig redd, lei deg eller ikke får sove.

Du kan også gå til fastlegen hvis du har en kjæreste og ikke vil ha barn.

Du bør vite navn og telefonnummer til fastlegen din.

Når du skal til fastlegen må du bestille time først. Da kan du enten ringe eller bestille time på nettet.

Noen ganger er fastlegen med på møter i ansvarsgruppa.

Det går an å bytte fastlege.

Lene har lagret telefonnummeret til fastlegen sin på mobilen.
En morgen våkner hun og har veldig vondt i øret.
Hun ringer til legekantoret. Lene får time hos fastlegen samme dag.

FRITIDSKONTAKT

▪ AKTIVITETSKONTAKT

Fritidskontakt er en voksen som kan være sammen med deg på fritiden. Noen steder kalles det aktivitetskontakt eller støttekontakt.

Du må søke kommunen om å få fritidskontakt.

Noen treffer fritidskontakten hver uke.
Noen treffer fritidskontakten annen hver uke.
Dere kan være alene eller sammen med andre.

Du kan si til fritidskontakten hva du liker å gjøre.
Fritidskontakten får lønn fra kommunen.

Stian gleder seg. Fritidskontakten hans kommer i dag. Han heter Tor. Stian og Tor er sammen to ganger i måneden.

Stian vet når Tor kommer. Han har fortalt hva han liker å gjøre.
Stian liker å se på TV når han er alene. Når Tor kommer, er det morsomt å gjøre helt andre ting.

Hvis du trenger hjelp fra personer fra flere steder, er det viktig at de snakker sammen. I møtene samarbeider de om hvordan de kan hjelpe deg. Det kalles ansvarsgruppemøte eller samarbeidsmøte.

Det er vanlig at foreldrene dine eller vergen din er med på møtene i ansvarsgruppa. Læreren din, primærkontakten eller fastlegen din kan også være med.

Du kan være med på møtene hvis du vil. Noen liker å være med. Andre synes det er vanskelig og vil helst slippe. Noen er med av og til.

Det er forskjellig hvor ofte ansvarsgruppa har møter.

Lene har ikke lyst til å være med i ansvarsgruppemøtene. Hun synes det er vanskelig å forstå hva de snakker om.

Lene snakker med koordinator om hvorfor hun ikke vil være med.

KOORDINATOR

Koordinator er lederen i ansvarsgruppa.

Koordinator finner ut når det skal være møte i ansvarsgruppa.

Koordinator finner ut hva som er viktig å snakke om på møtet.

Koordinator skriver ned det som blir bestemt. Det kalles et referat.

Koordinator
skriver referat

Lene er mye borte fra jobben. Koordinator sier at de må ha et møte i ansvarsgruppa for å snakke om det. Koordinator, arbeidsleder, verge og Lene møtes. De snakker sammen og finner ut hvordan Lene kan få hjelp til å komme seg på jobb.

INDIVIDUELL PLAN ■ IP

IP og individuell plan er det samme. I planen står det hva slags hjelp du trenger og hvem som skal gi deg hjelpen.

Du kan få en IP hvis du får forskjellig type hjelp fra kommunen du bor i. Du kan være med å bestemme hva som skal stå i din IP. Koordinator skriver ned det som skal stå i planen.

Stian har IP.

I planen står det hva som skal skje når han er ferdig med skolen.

Det skal søkes om jobb på en tilrettelagt arbeidsplass.

Det skal også søkes om bolig og verge.

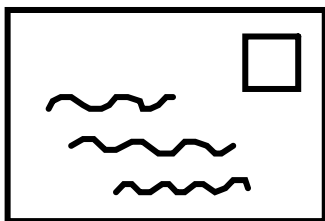
I planen står det hvem som skal hjelpe han med alle disse tingene. Det synes Stian er bra!

VEDTAK

Et vedtak er noe som blir bestemt og skrevet ned. I vedtaket står det hva du har rett til og ikke rett til.

Når du søker kommunen eller NAV om tjenester, vil du få et svar. Svaret kalles et vedtak.

Noen får brev med svar. Noen får melding på nettet.

Stian har søkt om tilrettelagt arbeid. Etter en stund får han et brev. Der står vedtaket.

I vedtaket står det at Stian skal få jobben han har søkt på. Men han må vente til det blir en blir en ledig plass.

INNVILGE

Når du får det du søker på, sier vi at søknaden din er innvilget. Det er det samme som at de svarer Ja på søknaden.

Lene trenger hjelp til å stå opp om morgenen. Ansvarsgruppa blir enig om å søke om hjelp til henne.

Lene får innvilget søknaden. Hver kveld ringer personalet og minner henne på at det er på tide å legge seg. Om morgenen ringer de og sjekker at hun har stått opp.

AVSLAG

Når du ikke får det du søker om, sier vi at søknaden din er avslått. Da har du fått et avslag. Å avslå er det samme som å si nei.

Lars fikk avslag da han søkte om bolig fra kommunen.
I brevet sto det at han ikke hadde behov for bolig fra kommunen.
Lars ble lei seg. Han snakket med vergen sin. De klaget på vedtaket.

SAKSBEHANDLER

Den som får søknaden din, leser den og sender deg et svar, kalles en saksbehandler. Saksbehandleren vet hva som står i loven og hva du kan få hjelp til.

Saksbehandler leser nøye hva som står i søknaden.

Saksbehandler sier ja eller nei til det du søker om.

Til slutt sender saksbehandler deg et brev. Brevet kan komme i posten eller på nettet. I brevet står svaret på søknaden.

Lars og vergen har klaget på avslaget på kommunal bolig. Saksbehandleren fra kommunen leser nøye hva de skriver. Nå forstår saksbehandleren at Lars trenger en bolig der han får mer hjelp. Hun sender et nytt brev til Lars. Søknaden blir innvilget.

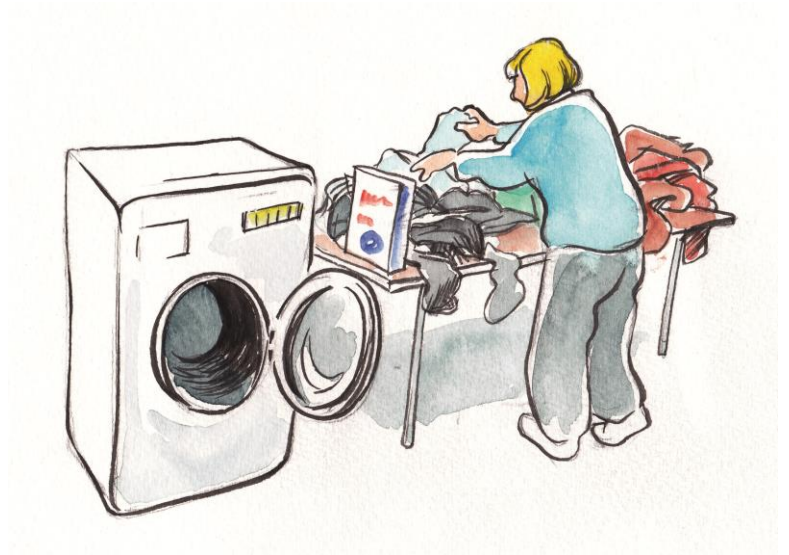
BISTAND

Bistand er det samme som hjelp.

Vi bruker ofte ordet bistand når det er noen i kommunen som gir hjelpen. Kommunen undersøker hvor mye bistand du trenger.

Noen får hjelp til:

- å bruke oppvaskmaskinen
- å handle mat
- å vaske klær
- å støvsuge og rydde

Lene får hjelp hver tirsdag. I dag er det Kjetil som kommer. De har en plan for hva de skal gjøre. Nå sorterer Lene klær mens Kjetil vasker badet. Etterpå skal Lene få hjelp til å sette på vaskemaskinen.

Lene synes det er fint å få bistand fra Kjetil.

VERGE

En verge er en voksen person som hjelper deg med alt som har med penger å gjøre.

Vergen har også ansvar for viktige papirer og søknader.

Vergen hjelper deg å passe på pengene dine.

Vergen passer på at du har nok penger til å betale regninger.

Vergen kan ordne betalingen for deg.

Vergen kan skrive søknader for deg.

Foreldrene dine hjelper deg til du er 18 år.

Når du er over 18 år, kan du få verge.

Stian brukte mye penger på å handle på nettet. En gang hadde han ikke nok penger igjen til å kjøpe mat. Nå ordner vergen det slik at Stian alltid har penger til mat. Stian får handle på nettet nå også, men ikke så mye som før.

BRUKER

BRUKERMEDVIRKNING

Den som får hjelp fra kommunen, kalles noen ganger en bruker. Når du får hjelp fra kommunen, skal du få være med å bestemme hvordan du vil ha det. Det kalles brukermedvirkning.

Du har rett til å si fra om hva som er viktig for deg. De som skal hjelpe deg skal spørre om meningen din.

Du kan bestemme mye, men du må ta hensyn til andre.

Anne mener at Stian bør ha hvite vegger i leiligheten sin, men Stian vil ha gule.

Det er Stian som bestemmer, for det er hans leilighet. Han synes det ble fint.

Lene liker å spille høy musikk i leiligheten sin. Hun kan ikke spille så høyt hun vil, for da forstyrrer hun Siri som bor i leiligheten ved siden av henne. Hun må ta hensyn.

TAUSHETSPLIKT

De som skal hjelpe deg har ikke lov å snakke om deg med andre. De har taushetsplikt.

Alle som hjelper deg fra kommunen, NAV og sykehuset har taushetsplikt.

Du kan gi samtykke til at de likevel kan snakke sammen når det er noe viktig. Da er det lettere å finne ut hva som er best for deg.

De kan ikke snakke om deg til andre enn de som skal hjelpe deg.

Anne møter Per på butikken. Han spør hvordan det går med Stian. Anne kan ikke snakke med Per om Stian. Anne har taushetsplikt.

SAMTYKKE

Samtykke betyr at du er enig i noe eller at du gir lov til noe.

Noen ganger er det viktig å være helt sikker på at du er enig i noe. Det er når viktige ting skal bestemmes.

Du kan samtykke ved å skrive at du er enig, eller du kan si at det er greit.

Lene skal søke om verge.
Hun drar til fastlegen sammen med moren sin. Legen ber Lene skrive navnet sitt på et ark der det står at hun vil ha verge.
Slik gir Lene samtykke til søknaden.

Stian har fått hjelp til å sende henvisning til habiliteringstjenesten. De trenger å snakke om Stian både med NAV og med fastlegen. Stian synes det er greit og skriver under på samtykket.

NAV

NAV er et kontor som kan hjelpe deg med tilrettelagt arbeid, uføretrygd og økonomi.

Det er et NAV-kontor i alle kommuner.

NAV kan hjelpe til når du skal ha jobb.

Du sender søknad til NAV for å få uføretrygd.

Stian fyller 17 år og sender søknad til NAV om å få uføretrygd.

Etter noen måneder får han svar på søknaden sin.

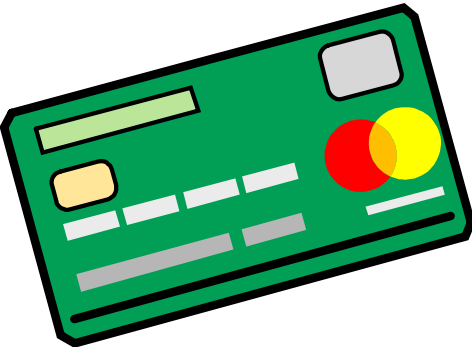
I brevet står det at han skal få uføretrygd når han blir 18 år.

Stian blir glad.

Nå ønsker han seg arbeid på en tilrettelagt arbeidsplass.

OM PENDER

vpps

ØKONOMI

Økonomi handler om penger og hva vi bruker pengene til.

En som har mye penger, har god økonomi. Det betyr å ha god råd.
En som har lite penger, har dårlig økonomi. Det betyr å ha dårlig råd.
Den som har dårlig økonomi må tenke nøye på hva pengene brukes til.

Alle må passe på å betale faste utgifter.

Vi må ha penger til mat og klær og en del andre ting.

Det kan være vanskelig å vite hva vi skal bruke penger på.

Da er det lurt å be om hjelp.

Mange får hjelp av en verge.

Lene har lyst til å reise til Syden på ferie. Det koster mye. Lene har ikke god økonomi, så hun må spare lenge.

Lene sparer litt av lønnen sin hver måned. Lene får hjelp av vergen sin til å ordne dette.

INNTEKT

Inntekt er penger som kommer fast inn på bankkontoen din.

Inntekt kan være:

- lønn
- arbeidsavklaringspenger
- uføretrygd

De som har arbeid, får lønn.

Du kan få arbeidsavklaringspenger fra NAV mens du får hjelp til å finne ut hva slags arbeid du kan ha.

De som ikke kan ha vanlig arbeid, kan søke om uføretrygd når de blir 18 år.

Stian har uføretrygd. Han vet at han får penger hver måned. Han har fast inntekt.

Om vinteren måker Stian snø for bestemor. Om sommeren klipper han plenen. Han får litt lønn fra bestemor for jobben.

UTGIFTER

En utgift er noe du bruker penger på.

Noen utgifter er faste. Det betyr at du må betale regninger til en fast tid. Noen faste utgifter skal betales hver måned, noen fire ganger i året, noen en gang i året.

Enkelte ting må vi bruke penger på hele tiden. Det kaller vi løpende utgifter.

Andre utgifter er ting vi ikke trenger å bruke penger på så ofte.

Faste utgifter kan være: husleie, strøm, internett og avdrag på lån.

Løpende utgifter kan være: mat, toalettsaker og buss.

Andre utgifter: tannlege, klær, reiser og andre ting.

Stians mobiltelefon har gått i stykker.

En ny mobil koster mye, så det er en stor utgift.

Det er vanskelig å klare seg uten mobil.

Heldigvis har Stian spart penger og har nok til å kjøpe ny mobil.

Tilrettelagt arbeid er en jobb som er passe vanskelig for deg. Da er det noen som passer på at det går bra med deg på jobben og hjelper deg hvis du trenger det.

Når du har fått uføretrygd kan du søke om tilrettelagt arbeid. Det kalles VTA. Det betyr fast jobb der du får litt lønn i tillegg til uføretrygden din.

Det er godt å ha en jobb å gå til. Da lærer vi nye ting. Vi kan også få venner på jobben.

Noen har tilrettelagt arbeid på en plass der alle trenger hjelp for å gjøre jobben.

Noen få har tilrettelagt arbeid der det bare er en eller to av de ansatte som trenger litt ekstra hjelp. Da heter det VTO.

Emma jobber fire dager i uka på en bedrift som heter GREP. Der har hun en VTA-plass. Hun lager skilt til Turistforeningen.

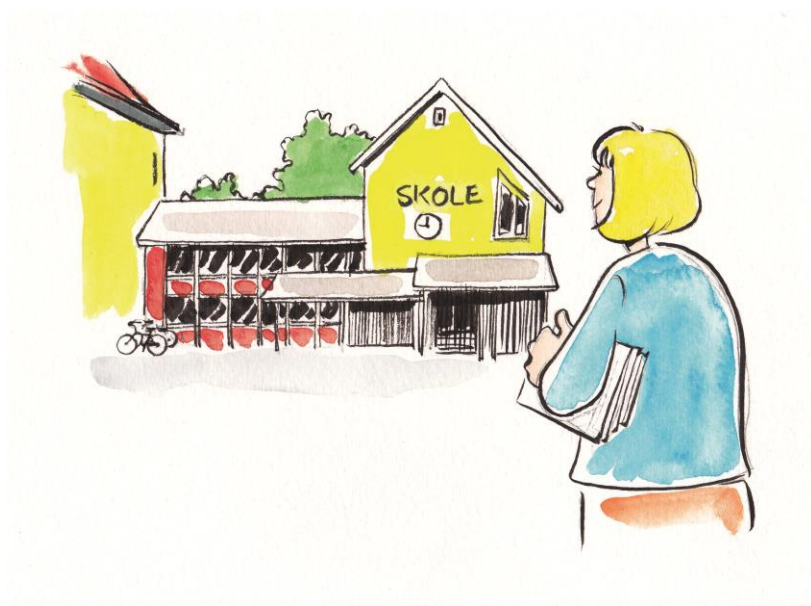
Siri har ventet lenge på å få jobb. Nå har hun endelig fått jobb tre dager i uka i et gartneri. Siri har en VTO-plass.

STIPEND ■ STØNAD

Stipend og stønad er penger du kan søke om å få til helt spesielle ting.

Du kan søke om å få stipend eller stønad.

Det finnes ulike typer stønader. NAV og kommunen vet hvilken stønad du kan søke om å få.

Mari har uføretrygd. Hun vil gjerne gå på folkehøgskole. Det er dyrt.

Hun har søkt om stønad fra NAV. Søknaden ble innvilget.

Da får hun råd likevel. Hun gleder seg til å begynne på folkehøgskole.

Uføretrygd er penger du kan få hvis du ikke kan ha en vanlig jobb.

Uføretrygd og uførepensjon er det samme.

Noen kan ikke ha vanlig jobb fordi det blir for vanskelig. Da har de rett til å få uføretrygd.

Uføretrygd er penger som kommer fra NAV.

Du må søke om å få uføretrygd.

Uføretrygd er fast inntekt. Da kan du få lån i banken for å kjøpe egen bolig.

Når du får uføretrygd har du penger til å betale faste utgifter. Du kan også være med på aktiviteter og andre ting som du liker å gjøre.

Stian får uføretrygd og jobber på en tilrettelagt arbeidsplass tre dager i uka. Når han har fri liker han å hjelpe til i kiosken på frivillighetsentralen. En gang i uka spiller han fotball. Stian liker å treffe nye mennesker.

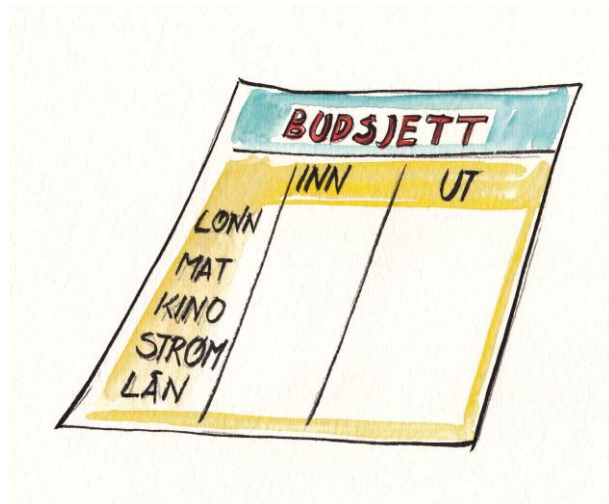
BUDSJETT

Et budsjett viser hva du trenger penger til.
Budsjett er en plan over inntekter og utgifter.

I et budsjett skriver du:

- hvor mye penger du får i inntekt hver måned.
- hvor mye penger du må bruke til helt nødvendige ting hver måned.
- hvor mye penger du vil spare hver måned.
- hvor mye penger som er igjen hver måned til ting du kan velge selv.

Vergen din kan hjelpe deg med å lage et budsjett.

Lene liker å handle klær. Av og til bruker hun for mye penger.
Lene og vergen hennes lager et budsjett.
Da forstår Lene hvor mye penger hun kan bruke til å kjøpe klær.

Pengene dine er på konto i banken. Alle som har en konto kan få bankkort. Det er et kort som du kan bruke til å betale med.

Det finnes ulike typer kontoer.

Når du skal betale med kort, bruker du av brukskontoen din.

Det er også vanlig å ha en konto til å spare penger på. Det kalles sparekonto.

Det finnes ulike typer kort.

Med et vanlig bankkort kan du ikke bruke flere penger enn det du har på kontoen din. Det er bra!

Med et kredittkort kan du bruke mer enn de pengene du har på kortet.

Det er dyrt! Da må du betale renter i tillegg.

Du kan følge med på hvor mye penger du har på kortet ditt eller i banken. Det kalles å sjekke saldoen.

Stian har vanlig bankkort.

Han betaler med kort i butikken når han handler.

Stian vil ikke ha kredittkort.

Med vanlig bankkort vet han hvor mye penger han kan bruke.

BRUKERNAVN

PASSORD

BankID

BankID er et bevis for at du er deg.

Brukernavn og passord er også et bevis for at du er deg.

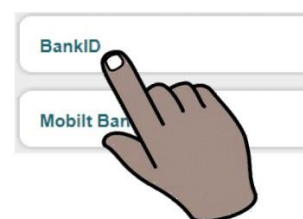
Når du skal ha konto eller en profil på nettet, som for eksempel på Netflix eller Facebook, må du ha et brukernavn og et passord.

Brukernavnet er ofte e-mailadressen din eller telefonnummeret ditt. Passordet lager du selv. Det er bare du som skal vite hva det er.

Når du skal inn på en nettside der det ligger noe privat om deg, må du bruke BankID. Det kan være når du skal inn på nettbanken eller på nav.no. Ingen andre enn du ser hva som står der.

For å få BankID må du snakke med banken din. Du kan få BankID på kodebrikke eller på mobilen din. Noen bruker en app der du kan bestille en ny kode hver gang du trenger det.

BankID og passord er hemmelig.

Lene har kjøpt seg ny TV. Nå vil hun se en god film som hun har hørt om. Den er på Netflix. Hun må ha brukernavn og passord for å få en konto der. Lene får hjelp av moren sin. Hun må betale penger hver måned for å ha et abonnement på Netflix.

Du kan bruke en app på mobilen til å betale med.
Mynter og sedler kalles kontanter. Det kan du også betale med.

Når du har kjøpt noe, er det flere måter å betale på. Det vanligste er å betale med kort, med kontanter eller med betalingsapp på mobil. Mange bruker en app som heter Vipps.

Når du betaler med kort eller mobil hentes pengene fra brukerkontoen din.

Mynter og sedler er det vanlig å ha i lommeboka.

The logo for Vipps, featuring the word "vipps" in a stylized orange font where the 'i' has a smile-like shape above it.

Betalingsapp

Kontanter

På 17. mai pleier Lars å kjøpe pølser og is. Nå har han fått Vipps på telefonen sin. Han bruker den til å betale med.

Siri betaler alltid med kontanter. Hun tar ut 500 kroner til lommepenger hver uke. Da vet hun at hun ikke bruker for mye.

EGENANDEL

Noen ganger behøver du ikke betale alt noe koster. Du betaler bare litt.
Det du må betale selv, kalles egenandel.

Når du er til en undersøkelse på sykehuset eller hos fastlegen din, betaler du bare litt av hva det egentlig koster. Det kalles å betale en egenandel.

Du betaler også egenandel for noe av hjelpen du får fra kommunen.

Lene er til undersøkelse hos legen.
Hun må betale 150 kroner.
Egentlig koster undersøkelsen mye mer. Hun betaler bare egenandelen.

REGNING

Noen ganger betaler du det du kjøper med en gang.
Andre ganger får du en regning etterpå.

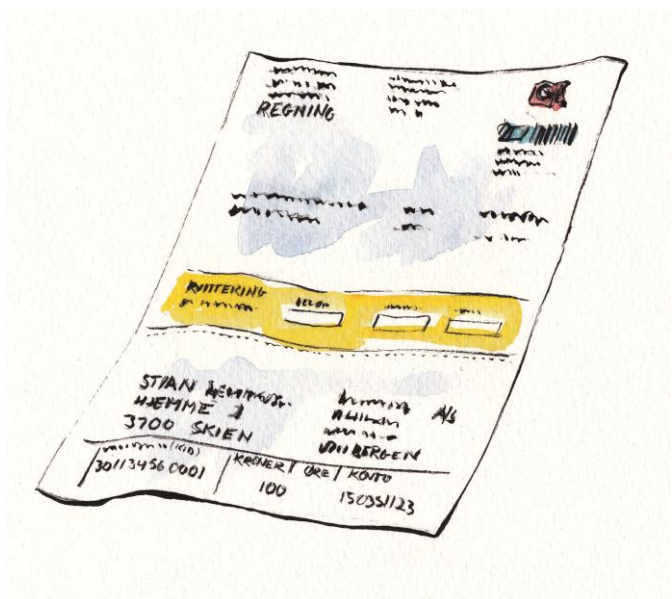
På regningen står det hvor mye du skal betale.

En regning kan være i et brev du får i posten.

Noen får regninger sendt til nettbanken sin.

Noen får regninger sendt til vergen sin.

Alle regninger må betales.

Lene har spart lenge for å reise på ferie til Syden. Nå har hun bestilt tur sammen med moren og søsteren sin. Vergen ringer til Lene. Han forteller at regningen på fly og hotell er kommet til nettbanken. Den er nå betalt. Lene gleder seg til å reise.

KVITTERING

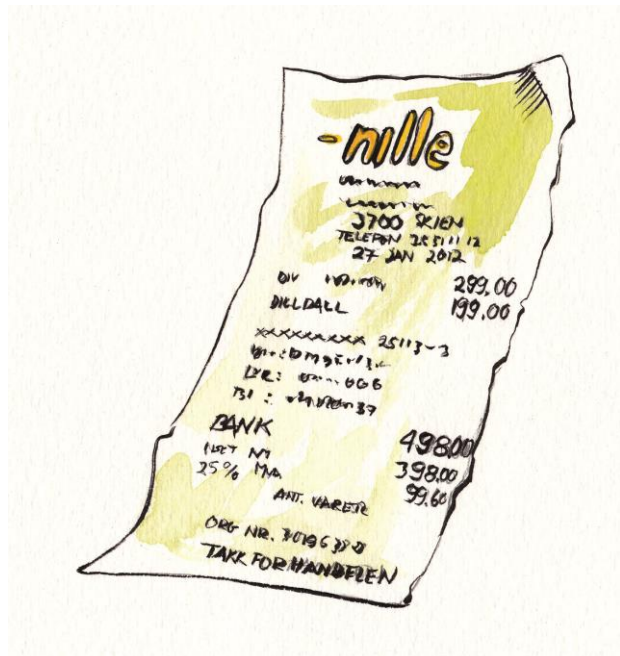
På en kvittering står det at du har betalt for noe.
Det er beviset på at du har betalt.

Når du kjøper noe i en butikk, er kassalappen en kvittering.

Ta godt vare på kvitteringen.

Du kan ta den med hvis du vil
bytte det du har kjøpt.

Du kan ta med kvitteringen
hvis du vil klage på det du har
kjøpt.

Stian kjøpte kjøleskap for ett år siden. Plutselig sluttet det å virke. Stian tar med seg kvitteringen til butikken der han kjøpte kjøleskapet.

I butikken ser de på kvitteringen. De lover å ordne kjøleskapet.
Det kan hende han må få et nytt.

LÅN I BANK ■ RENTER ■ EGENKAPITAL

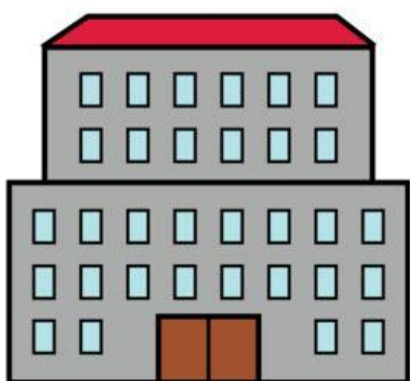
Du må betale for å låne penger. Det du betaler ekstra kalles renter.

Egenkapital er penger du har selv for å kjøpe noe som er veldig dyrt.

Det er vanlig å låne penger i banken når vi kjøper leilighet. I en vanlig bank får du ikke lånt mer penger enn det du klarer å betale tilbake.

Banken hjelper deg med å lage en plan over hvor mye du skal betale hver måned.

Det er lurt å ha penger på sparekontoen din. Da trenger du ikke å låne så mye når du skal kjøpe leilighet. Det du har på sparekontoen din kan være egenkapital.

Mari vil flytte i egen leilighet. Hun har spart penger i mange år. Når banken ser at hun er flink til å spare og har egenkapital, får hun lån med en gang. Hun må betale avdrag og renter hver måned.

Kommunen kan gi startlån til egen bolig.

Kommunen kan gi bostøtte hvis du har for lite penger til å betale husleie.

Hvis du ikke har egenkapital kan du søke om å få startlån fra kommunen. Lånet må betales tilbake med renter.

Hvis du leier en bolig der du må betale mer i husleie enn du har råd til, kan du søke om bostøtte hos kommunen.

Siri har uføretrygd. Det regnes som fast inntekt. Hun vil kjøpe egen leilighet, men har ikke egenkapital. Derfor søker hun om å få startlån fra kommunen.

Emma bruker rullestol. Hun trenger en leilighet med god plass og et stort bad. Da får hun dyr husleie. Hun søker kommunen om bostøtte.

FORBRUKSLÅN

Det finnes banker som låner ut penger uten å sjekke om du kan betale tilbake. Det betyr at du kan få penger til å kjøpe noe du ikke har råd til.

Det er dyrt å ha forbrukslån. Det er fordi man må betale mye i rente.

Lån kan bli så dyrt at du ikke greier å betale tilbake pengene.

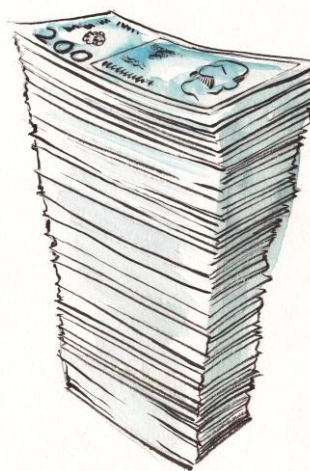
Det er lett å bli fristet til å ta opp forbrukslån hvis du har lyst på noe og ikke har penger på kontoen. Du må snakke med vergen din eller foreldrene dine for å finne en annen løsning.

Lene får brev i posten med tilbud om å låne masse penger. Hun kjøper ny mobil og ny sofa. Det koster til sammen 15 000 kroner. Hun tar opp et forbrukslån.

Lene må betale tilbake mye mer enn hva det egentlig koster. Hun må betale høy rente i tillegg.

Lene angret veldig på at hun tok forbrukslån.

DEPOSITUM

Depositum er penger som du betaler for å flytte inn i en bolig som du skal leie.

Det er vanlig å betale et depositum når du leier en bolig. Depositumet skal settes inn på en spesiell konto. Ofte er depositumet like mye som tre husleier til sammen.

Når du flytter ut av boligen, får du tilbake depositumet. Hvis du har ødelagt noe som må repareres, blir depositumet brukt til å betale for reparasjonene. Da får du ikke pengene tilbake.

Jonas har hatt fest og fått ødelagt mye i leiligheten. Nå må han flytte. Han har fått beskjed om at han ikke får tilbake depositumet.

Huseieren må bruke depositumet til å reparere det som er ødelagt.

AVBETALING

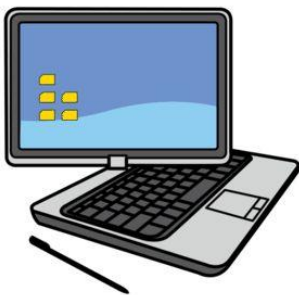
AVDRAG

Å kjøpe noe på avbetaling er å betale litt om gangen. Hver betaling kalles avdrag.

Når noe koster veldig mye, kan det være vanskelig å betale alt med en gang.

Da kan du betale penger hver måned til alt er betalt. Du må også betale renter.

Da Mari kjøpte seg leilighet lånte hun penger i banken. Hun må betale tilbake litt av lånet hver måned. Hun må betale avdrag og renter til banken i mange år. Det er helt vanlig.

Emma kjøpte PC på avbetaling. Nå angrrer hun. Hun må betale avdrag og mye renter. Det blir veldig dyrt.

Det hadde vært bedre å vente til hun hadde spart nok penger.

INKASSO

Hvis du ikke betaler regninger eller avdrag, kommer det brev om inkassokrav.

Det betyr at du er nødt til å betale fort.

Jo lenger du venter med å betale, jo dyrere blir det.

Det er alvorlig å få brev om inkasso. Da må du be om hjelp.

Du kan snakke med vergen din eller en annen voksen som du kjenner godt.

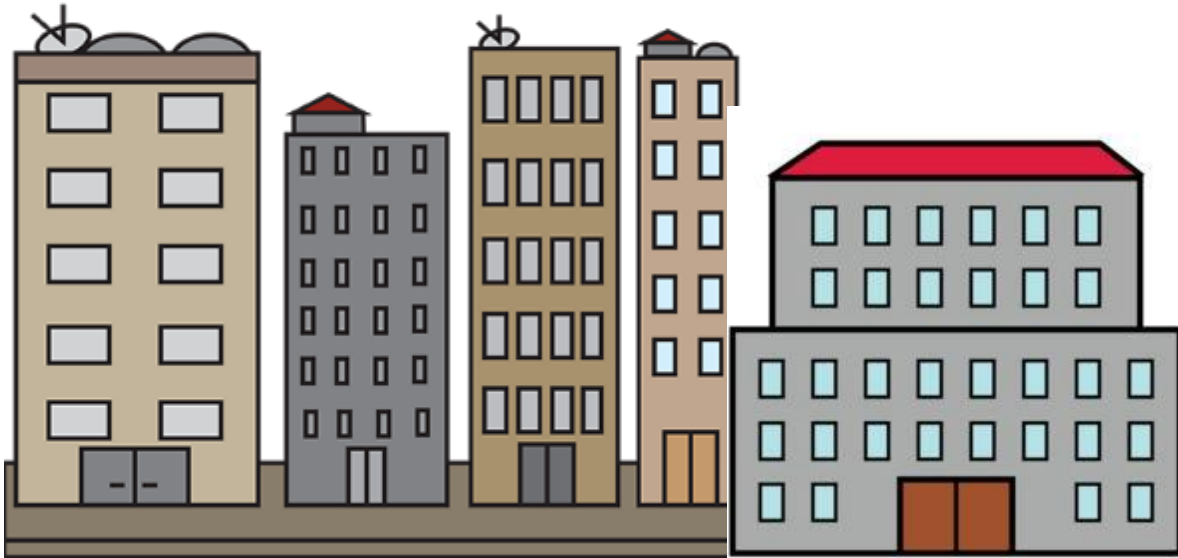
Lars kjøpte TV på avbetaling. Han glemte å betale regningene som kom hver måned.

Han fikk et brev der det sto at det ville bli inkasso hvis han ikke betalte med en gang. Lars ble redd og kastet brevet.

Etter en stund fikk han et nytt brev der det stod at han nå måtte betale enda mer.

Da fortalte Lars alt til faren sin. Han fikk hjelp til å søke om verge.

OM BOLIG

BOFELLESSKAP ■ BOTILTAK

Bofellesskap og botiltak betyr det samme. Det kalles bofellesskap eller botiltak når flere som får hjelp fra kommunen bor nær hverandre.

Hvis du trenger mye hjelp, kan du søke om å få en leilighet i et bofellesskap. Ofte sier vi bare bolig.

Bofellesskapet kan være

- i et rekkehus
- noen leiligheter i et hus eller i en stor blokk
- flere hus som ligger nær hverandre

Lene og Stian har fått sitt eget hjem. De bor i hver sin leilighet. De har to andre naboer som heter Lars og Siri. Alle får hjelp fra det samme personalet. Noen ganger lager de mat sammen på Fellesen. Det er et rom som alle kan bruke. Av og til ser de på film sammen.

PERSONALE

BEMANNING

Personale er de menneskene som hjelper deg der du bor.
Vi sier ofte bemanning når vi snakker om hvor mange det er som jobber et sted.

Personalet hjelper deg i hjemmet ditt. De får lønn fra kommunen.

Også andre arbeidsplasser har personale.

Alle som jobber på en skole, er personale ved skolen.

Alle som jobber på et sykehjem, er personale på sykehjemmet.

Personalet har et kontor.
Kontoret kalles for personalbasen.

Stian får hjelp fra Anne på tirsdager. Anne er en del av personalet.
Hun får lønn fra kommunen for å hjelpe Stian og de andre som bor der. Stian liker godt å være sammen med Anne. Anne liker også Stian veldig godt.

PRIMÆRKONTAKT

PRIMÆRGRUPPE

Primærkontakt eller primærgruppe er en eller flere av personalet som har spesielt ansvar for deg.

Det er de av personalet som du har mest kontakt med.

En i primærgruppa er med i ansvarsgruppa og i møter.

De kan hjelpe deg med å kjøpe klær og andre ting.

De kan følge deg til lege, sykehus, tannlege eller andre steder.

Stian skal snart feire bursdag. Han vil gjerne være fin på bursdagen sin. Han trenger en ny bukse og skjorte.

Anne er primærkontakten hans. Stian og Anne planlegger hvor de skal handle.

VEILEDNING

BOVEILEDNING

Veiledning er å forklare eller vise hvordan noe skal gjøres.

Boveiledning er å forklare eller vise deg hvordan noe skal gjøres i hjemmet ditt.

Det er boveiledning når personalet kommer hjem til deg for å gjøre forskjellige ting sammen med deg. Det kan være å støvsuge, vaske gulvet, sette på vaskemaskinen eller å lage handleliste.

Boveiledning betyr at personalet gir deg akkurat nok hjelp til at du kan klare ting selv. Noen ganger deler dere på jobben.

Lene har boveiledning på tirsdager. Da kommer en av personalet hjem til henne. Kjetil er boveilederen hennes i dag.

Lene holder på å lære hvordan hun skal vaske tøy.

Kjetil viser hvordan hun kan sortere klær slik at det ikke blir ødelagt. Etter hvert kan Lene klare dette helt selv.

ALFABETISK OVERSIKT

Aktivitetskontakt.....	11	Kommune.....	8
Ansatt	8	Kontanter	35
Ansvarsgruppe	12	Konto.....	33
Ansvarsgruppemøte	12	Koordinator.....	13
Arbeidsavklaringspenger	27	Kredittkort.....	33
Avbetaling.....	43	Kvittering	38
Avdrag	43	Løpende utgifter	28
Avslag.....	17	Lån i bank	39
BankID.....	34	NAV.....	24
Bankkonto.....	33	Ordfører	8
Bankkort	33	Passord.....	34
Bemanning	47	Personalbase	47
Betalingsapp.....	35	Personale.....	47
Bistand.....	19	Primærgruppe	48
Bofellesskap	46	Primærkontakt.....	48
Bolig.....	46	Referat	13
Botiltak.....	46	Regning.....	37
Bostøtte	40	Renter	39
Boveiledning	49	Saksbehandler	18
Bruker.....	21	Samarbeidsmøte.....	12
Brukermedvirkning.....	21	Samtykke	23
Brukernavn	34	Startlån.....	40
Budsjett.....	32	Stipend.....	30
Depositum	42	Stønad	30
Egenandel	36	Støttekontakt	11
Egenkapital.....	39	Taushetsplikt.....	22
Fastlege.....	10	Tilrettelagt arbeid	29
Faste utgifter.....	28	Uførepensjon.....	31
Fritidskontakt	11	Uføretrygd	31
Forbrukslån.....	41	Utgifter	28
Individuell plan.....	14	Vedtak.....	15
Innvilge	16	Veiledning	49
Inkasso	44	Verge	20
Inntekt.....	27	VTA / VTO.....	29
IP	14	Økonomi.....	26
Kommunale tjenester.....	9		

Hva betyr ordene?

Revidert utgave 2021

Denne boka er laget med tanke på personer som har forståelsesvansker. Den vil også være aktuell for personer som er nye i landet og ennå ikke kan språket fullt ut.

Personer som har forståelsesvansker må ofte forholde seg til ord og uttrykk som de ikke forstår betydningen av. I tillegg må de forholde seg til faguttrykk som kan være vanskelig å forstå. Ansvarsgruppe, brukermedvirkning og depositum er slike eksempler.

Boka er ikke ment som en lærebok i samfunnsfag, men forklarer enkelte viktige ord i en sammenheng som vi håper blir forståelig. Forklaringene er langt fra utfyllende, men er ment til å stimulere til enklere språk og videre samtale rundt de ulike temaene.

Vi har valgt ut noen ord som vi mener det vil være nyttig å kjenne betydningen av. Vi tar for oss tre områder; kommunale tjenester, økonomi og bolig. Det er ikke gunstig at en slik bok blir for omfattende. Vi har derfor tatt for oss et begrenset antall begreper innenfor hvert tema.

Til den første utgaven av boka i 2012 hadde vi en gruppe på fem ungdommer innenfor bokas målgruppe som konsulenter. Gjennom dette samarbeidet fikk vi innsikt i hvor vanskelig det kan være å forklare kompliserte ord og begreper på en enkel måte.

Noen vil kunne benytte boka selvstendig, men vi tror nok at mange må ha hjelp til å finne fram i ordforklaringene. Vi håper at boka vil kunne fungere som en støtte for foresatte og andre hjelpere i samhandling med den enkelte.

Best av alt ville være om boka kunne føre til at vanskelige ord i mindre grad blir benyttet sammen med personer som har forståelsesvansker. Vi håper å kunne inspirere samtalepartnere til å bli bevisst på språket sitt og finne enkle måter å uttrykke seg på.